

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กวินนอกจากจะต้องเป็นผู้ที่มีความคิด ความรู้ที่กว้างขวาง ในการเลือกสรรภาษา เนื้อหา รูปแบบการประพันธ์ในการสร้างสรรค์ผลงานแล้ว การศึกษาผลงานที่ได้รับการยกย่องในอดีต ถือเป็นสิ่งสำคัญที่กวียึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมา คัมภีร์อสังการศาสตร์ กล่าวไว้ว่า

กานิชของกวีโบราณมืออยู่ว่า ฝ่ายการประพันธ์ ปฏิภาณเป็นคัมภีร์
ความรอบรู้เป็นแต่เครื่องประดับและการฝึกช่วยให้แคลงได้ง่ายยิ่งขึ้น

ปฏิภาณ คือ ความคิดอ่านของกวีที่ตี อันรุ่งโรจน์ เป็นไปทุก ๆ ด้าน และ
ช่วยให้ได้คำ นึกคำง่าย ๆ และความใหม่ ๆ

ความรอบรู้ คือ ความรู้พิเศษในวิชาต่าง ๆ เช่น ไวยากรณ์ ศาสนา
อรรถศาสตร์ และกามศาสตร์ เป็นต้น

การฝึก คือ การอยู่ใกล้ครู และเอาใจใส่ศึกษากวีนิพนธ์เป็นนิตย์
(ป.ศ. ศาสตร์, ๒๕๑๕: ๑)

การศึกษาผลงานที่ได้รับการยกย่องในอดีต แล้วดำเนินรอยตามบูรพกวีเป็นการ
แสดงความเคารพ ยกย่องในผลงานของท่านเหล่านั้นเสมือนหนึ่งผู้เป็นครู การดำเนินรอยตาม
ธรรมเนียมนิยมในการประพันธ์แม้จะไม่ได้มีบัญญัติไว้ชัดเจนว่ากวีจะต้องแต่งตามบูรพกวี แต่ก็มี
หลักฐานปรากฏในวรรณคดีเรื่องต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงการสืบทอดขนบจากผลงานชิ้นเอกใน
อดีตอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็น การเล่นคำ การเล่นสัมผัส บทไหว้ครู บทชมเมือง บทชมโฉม
บทอัครวิพากษ์ บทนิราศ เป็นต้น

นิราศเป็นวรรณคดีที่มีการสร้างสรรค์ขึ้นมากกว่าวรรณคดีประเภทอื่น อันเนื่องจากเป็นวรรณคดีที่กวีสามารถถ่ายทอดอารมณ์สะท้อนใจ ความประทับใจ จินตนาการ และความรู้สึกนึกคิดของกวีได้โดยตรงยิ่งกว่าวรรณคดีประเภทใด การแต่งนิราศเริ่มปรากฏขึ้นในวงวรรณคดีไทยมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น ดังที่พบวรรณคดีนิราศรุ่นแรกที่ยังรู้จักกันดี เช่น ทวาทศมาส คำสรวลโคลงสั้น โคลงนิราศหริภุญชัย นิราศในสมัยแรกจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับการคร่ำครวญ แสดงความอาลัย อันเนื่องจากการพลัดพรากจากนางอันเป็นที่รักเป็นสำคัญ ดังตัวอย่าง

รอยกรรมหากแบ่งแก้ว	กับกรรมมี พิฎา
อาทีก่อนเริ่มมาชย	ซาบเนื้อ
ในนิทรบรรจจตุรรม์พร	โณภาส
รสอ่อนยังก็เอก็เอ	ไปปืมหายหอม
	(ทวาทศมาส, ๖๕๗)

อัสคงค์คาค้ำแล้ว	รอนรอน
ตุรต่งเกวียนซอนซอน	กลาศคล้อย
ปีกมีต่งเสียงวอน	วอนเจด รักเอย
ไอ้เอ็นคชูตร้อย	มิได้ตุคาคล
	(โคลงนิราศหริภุญชัย, ๒๘)

พระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรส่วนใหญ่จะเป็นวรรณคดีนิราศ ทั้งกาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศก กาพย์ห่อโคลงนิราศธารทองแดง หรือกระทิง กาพย์ห่อเรือ บทเห่ครวญและเห่สังวาส ซึ่งแม้จะไม่ได้เรียกชื่อว่าเป็นวรรณคดีนิราศ แต่เมื่อพิจารณาแล้วก็พบว่ามัลักษณะและเนื้อหาเช่นเดียวกับวรรณคดีนิราศที่ปรากฏในอดีต ผู้วิจัยตั้งคิดว่าวรรณคดีนิราศของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรมีการสืบทอดขนบวรรณศิลป์จากวรรณคดีในสมัยอยุธยาตอนต้นและสมัยอยุธยาตอนกลางเป็นจำนวนมาก เช่น ทวาทศมาส คำสรวลโคลงสั้น โคลงนิราศหริภุญชัย ราพันพิลาปลำฉันท์ โคลงนิราศนครสวรรค์ รวมทั้งบทนิราศที่แทรกอยู่ในวรรณคดีเอก เช่น ถิลิกพระลอ สมุทรโฆษคำฉันท์ อนิรุทธิ์คำฉันท์ ฯลฯ โดยพบว่าเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรสืบทอดขนบการประพันธ์ ทั้งในด้านเนื้อหา และศิลปะการใช้ภาษา ดังตัวอย่าง

กรรมใดให้จำจาก	แปนวิปากพราภกันจร
โกถข้างร้างแรมอร	ให้พีครำรำโศกา
กรรมใดจำจากเจ้า	สายสมร
ถำบภพราภเจียวจร	จากข้าง
โกถข้างร้างแรมอร	วรภาคย์
เรียมครำครวญอ้ำว้าง	แหบให้โหยหา
	(ภาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศก, ๕๖)

รอนรอนสุริยไย	ยต์คงค์
เรือยเรือยดับแมลง	คำแล้ว
รอนรอนจิตจำนง	นุชพี เพียงแม่
เรือยเรือยเรียมคอยแก้ว	คลับคล้ายเรียมเหลือว
	(ภาพย์แห่เรือ - บทแห่งมนก, ๓๑)

การสืบทอดขนบวรรณศิลป์จากวรรณคดีที่ได้รับการยกย่องในอดีตมาใช้เป็นพื้นฐานสำคัญในการประพันธ์ร่วมกับพระอภัยมณีภาพเฉพาะพระองค์ ทำให้วรรณคดีนิราศของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศรได้รับความนิยม ยกย่อง ในความไพเราะ ด้วยถ้อยคำที่ให้ความหมายลึกซึ้ง กระฉ่างแจ่ม อันเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้มีผู้นิยมอ่านและสืบทอดขนบการประพันธ์จากพระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศรสืบต่อมา ดังที่ สุทร บุนนาค และ สุริยา รัตนกุล กล่าวไว้ว่า

ในการรจนากาพย์ต่าง ๆ นั้น ท่านทรงใช้ถ้อยคำง่าย ๆ อย่างสามัญซึ่งเข้ากับ ติลาของกาพย์ เพราะกาพย์ไม่มีลักษณะบังคับกับครุหลุ หรือกำหนดเอกโท เช่นฉันทและโคลง มีแต่พยางค์และสัมผัส แต่ว่าคำสามัญง่าย ๆ นี้เอง เมื่อได้ผ่านการเลือกเฟ้นจากการกวีเช่นเจ้าฟ้ากุ้ง และร้อยกรองเข้าด้วยกันเป็นอันดีแล้ว กลับได้รศไพเราะอย่างเข้าใจได้รวดเร็วลึกซึ้ง เพราะเหตุที่อ่านแล้วเข้าใจได้ด้วยตนเองไม่ต้องหากนช่วยแปลหรืออธิบาย หรือต้องค้นคว้าจากพจนานุกรมใด ๆ ให้เสียจังหวะแห่งความเพลิดเพลินไป (สุทร บุนนาค และสุริยา รัตนกุล , ๒๕๑๑ : ๑๘)

วรรณคดีนิราศในสมัยรัตนโกสินทร์แม้จะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันไปบ้างจากวรรณคดีนิราศในสมัยอยุธยา แต่สิ่งสำคัญที่ยังคงปรากฏในนิราศสมัยรัตนโกสินทร์ ก็คือ นิราศในสมัยรัตนโกสินทร์นิยมสืบทอดขนบการแต่งจากวรรณคดีจีนนอกในสมัยโบราณ รวมทั้งวรรณคดีจีนสำคัญในสมัยอยุธยาตอนปลาย โดยเฉพาะพระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร จากลักษณะการแต่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเป็นอันมาก ทำให้สันนิษฐานได้ว่ากวีในสมัยรัตนโกสินทร์น่าจะสืบทอดขนบวรรณศิลป์มาจากวรรณคดีนิราศของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ดังเช่น

รอนรอนอ่อนนอกไธ	อศคง
เสียวเหลิ้มพระศุเมรุลง	ลับฟ้า
มีคดลุ่มพุ่มไผ่พง	ที่เปลี่ยว เสียวเออย
เสียงพั้งหึ่งหึ่งหน้า	นีกกร้ามหวมถวิล
	(โคลงนิราศศุพรรณ,๒๑๓)

คางเบือนเหมือนเจ้าเบียง	คางขบวน เบือนฤ
ปางพี่ช่วยวนชวน	ซิคเชื้อ
นวลจันทร์จะเหมือนนวล	จันทร์แจ่ม ฤแม่
เนื้ออ่อนอ่อนเหมือนเนื้อ	อ่อนไอ้อรไฉน
หวิเทศเทศชื่อนี้	เอียฉน ปลาเอย
เทศจะมีฤไร	โครผู้
แก้มขำชื่อฉนโค	คำนิ นางนา
ขำช่างปลาแก้มขำ	ห่อนขำไฉฉน
	(โคลงนิราศกรุงเก่า,๒)

นักวิชาการของวรรณคดีไทยส่วนใหญ่ที่ศึกษาพระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร มักจะมุ่งศึกษาพระนิพนธ์ในเชิงสุนทรียภาพเป็นสำคัญ ส่วนที่มุ่งศึกษาในด้านการสืบทอดขนบการประพันธ์ก็มักจะศึกษาเพื่อชี้ให้เห็นถึงนิราศที่มีการสืบทอดขนบการประพันธ์จากวรรณคดีจีนสำคัญในอดีต เช่น ก่ำถรวดโคลงคั้น และทวาทศมาส และเนื่องจากผู้วิจัยสังเกตุว่ายังไม่มีผู้ใดศึกษาเรื่องการสืบทอดขนบการประพันธ์จากพระนิพนธ์ประเภทนิราศของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศรเลย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวรรณคดีนิราศในสมัยรัตนโกสินทร์ที่สืบทอดขนบวรรณศิลป์จาก

พระนิพนธ์ประเภทนิราศของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ซึ่งถือเป็นอีกหลักฐานหนึ่งของการดำเนินรอยตามธรรมเนียมนิยมในการประพันธ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาขนบวรรณศิลป์ในวรรณคดีประเภทนิราศของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร
๒. เพื่อศึกษาวรรณคดีนิราศในสมัยรัตนโกสินทร์ที่สืบทอดขนบขนบวรรณศิลป์จากงานพระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร

สมมุติฐานในการวิจัย

วรรณคดีนิราศในสมัยรัตนโกสินทร์เป็นจำนวนมากสืบทอดขนบวรรณศิลป์จากพระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ศึกษาเฉพาะวรรณคดีร้อยกรองที่มีลักษณะเป็นวรรณคดีนิราศเท่านั้น
๒. ผู้วิจัยจะศึกษาขนบในการแต่งนิราศจากวรรณคดีนิราศพระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ซึ่งมีลักษณะและเนื้อหาเป็นวรรณคดีนิราศ แม้บางเรื่องจะไม่ได้เรียกชื่อว่าเป็น "นิราศ" ดังนี้

๑) กาพย์เห่เรือ

- บทเห่ชมกระบวนเรือ
- บทเห่ชมปลา
- บทเห่ชมไม้
- บทเห่ชมนก
- บทเห่สังวาทและเห่ครวญ

๒) กาพย์ห่อโคลงนิราศธารโศก

๓) กาพย์ห่อโคลงนิราศธารทองแดง

๑. สมัยรัตนโกสินทร์ ในงานวิจัยเรื่องนี้จะเลือกศึกษาในช่วงเวลาตั้งแต่เริ่มสมัย
รัชกาลที่ ๑ จนถึงสมัยรัชกาลที่ ๖ เนื่องจากสังเกตเห็นว่าวรรณคดีนิราศในสมัยรัชกาลที่ ๑ -
สมัยรัชกาลที่ ๖ มีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง น่าจะเป็นข้อมูลที่เพียงพอที่จะใช้เป็นตัวแทนศึกษา
วรรณคดีนิราศได้อย่างชัดเจน ซึ่งวรรณคดีนิราศในช่วงหลังจากนั้นยังไม่ค่อยมีลักษณะแตกต่าง
มากนัก ดังต่อไปนี้

นิราศคำโคลง

๑. นิราศคามเตด็จทัพดำน้ำน้อย พระยาตรัง		รัชกาลที่ ๑
๒. นิราศพระยาตรัง	"	รัชกาลที่ ๒
๓. นิราศนรินทร์	นายนรินทร์ธิเบศร	"
๔. นิราศพระพิพิธสถิต	พระพิพิธสถิต	รัชกาลที่ ๑
๕. นิราศพระประชม	กรมหลวงวงศาธิราชสนิท	"
๖. โคลงนิราศสุพรรณ	สุนทรภู่	"
๗. นิราศเวียงจันทน์	สมเด็จพระมหาเจษฎาธิราช	"
๘. นิราศละโว้เมืองเฑรา	กรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ	"
๙. นิราศพะเนียด	กรมพระยาบำราบปรปักษ์	"
๑๐. นิราศหลวงนา	หลวงนา	"
๑๑. นิราศกรุงเก่า	หลวงจักรปาณี (ฤกษ์)	รัชกาลที่ ๔
๑๒. นิราศสรวมครวญ	นายแวรช่าลอง, หลวงดิบิตปรีชา ขุนสาราบันจง, ขุนชำนาญสุนทร	"
๑๓. นิราศท้าวสุภักดีการภักดี	รัชกาลที่ ๕	รัชกาลที่ ๕
๑๔. นิราศวัดรวก	หลวงธรรมากิมณต์ (ถึก)	"
๑๕. นิราศรัตนะ	รัชกาลที่ ๕	"
๑๖. นิราศตลาดเกรียบ	พระเทพโมลี (กลิ่น)	"
๑๗. นิราศประดองยุทธ	รัชกาลที่ ๖	รัชกาลที่ ๖
๑๘. ถิลิตพายัพ	รัชกาลที่ ๖	รัชกาลที่ ๖

นิราศค่ากลอน

๑. นิราศรบพม่าทำดินแดง	รัชกาลที่ ๑	รัชกาลที่ ๑
๒. นิราศกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท		"
๓. นิราศเมืองแกลง	สุนทรภู่	"
๔. นิราศพระบาท	"	"
๕. นิราศเมืองเทศ	กรมการเมืองนครฯ	รัชกาลที่ ๒
๖. นิราศภูเขาทอง	สุนทรภู่	รัชกาลที่ ๓
๗. นิราศวัดเจ้าฟ้า	"	"
๘. นิราศอิเหนา	"	"
๘. นิราศพระประธม	"	"
๑๐. นิราศเมืองเพชร	"	"
๑๑. รำพันพิลาป	"	"
๑๒. นิราศนายดาบ	นายดาบ (บุตรสุนทรภู่)	"
๑๓. นิราศเกาะจาน	"	"
๑๔. นิราศพระแท่นดงรัง	สามเณรกลั่น	"
๑๕. นิราศเดือน	หมื่นพรหมสมพัคสร (มี)	"
๑๖. นิราศพระแท่นดงรัง	"	"
๑๗. นิราศสุพรรณค่ากลอน	"	"
๑๘. นิราศดลาง	"	"
๒๕. นิราศลอนดอน	หม่อมราโชทัย	รัชกาลที่ ๔
๒๐. นิราศยี่สาร	ก.ศ.ร. ภูหลาย	"
๒๑. นิราศเกาะแก้วกาดักคตา	พระราชสมบัติ การเวก รัตนกุล	"
๒๒. นิราศวังบางอีจันทร์	คุณพุ่ม	รัชกาลที่ ๕
๒๓. นิราศพระปลิว	หลวงจักรปาณี (ฤกษ์)	"
๒๔. นิราศทวาราวดี	"	"
๒๕. นิราศพระปฐม	"	"
๒๖. นิราศหนองคาย	หลวงพัฒนพงศ์ภักดี (ทิม สุขยางค์)	"
๒๗. นิราศคังเกีย	หลวงนเรนดิปัญญากิจ (แหว)	"
๒๘. นิราศชมตลาดสำเพ็ง	นายบุศย์	"

๒๘. นิราศจันทร์บุรี-กรุงเทพฯ	หลวงบุรุษประชาภิรมย์ (ก๊ บุษย์มธุรี)	"
๓๐. นิราศเขาอกซ้าง	นายท่วน	"
๓๑. นิราศชมพระราชมังคลาภิเศก	-	"
๓๒. นิราศเมืองตราด	หลวงรามทิพรจน์ (เหี่ยม รมยานนท์)	"
๓๓. นิราศมะเหลเถไถ	รัชกาลที่ ๖	รัชกาลที่ ๖
๓๔. นิราศนครวัดคำกตอน	พระยาอนุศาสน์จิตรกร	"
๓๕. นิราศมหาวาริชิมะเต็ง	นายเจริญ	"
๓๖. นิราศงานฤดูหนาว	-	"

ภาพยนต์เหรี

- ๑. ภาพยนต์เหรีพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
- ๒. ภาพยนต์เหรีพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ๓. ภาพยนต์เหรีพระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้า กรมพระยา
นริศรานุวัดติวงศ์
- ๔. ภาพยนต์เหรีพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

"ลักษณะเด่นของภาพยนต์โคลง และภาพยนต์เหรี พระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร" ของ นิตยา คัมภอภาส วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี ๒๕๒๐ ศึกษาเพื่อหาถึงลักษณะเด่นของสุนทรียภาพในบทประพันธ์ ภาพยนต์โคลงและภาพยนต์เหรีพระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร

"ภาพยนต์เหรี : การศึกษาเชิงวิเคราะห์" ของ วาสนา เผ่าพุทธชาติ วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปี ๒๕๓๓ ศึกษาวิเคราะห์ ภาพยนต์เหรีของไทย ตั้งแต่สมัยโบราณถึงปัจจุบัน เน้นการวิเคราะห์ด้านสุนทรียภาพในภาพยนต์เหรี แต่ละเรื่องเป็นสำคัญ

"สุนทรียภาพจากเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร" ของ ศุภร บุนนาค และสุรียา รัตนกุล ปี ๒๕๑๗ เป็นหนังสือที่ศึกษาให้เห็นความไพเราะงดงามของพระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร

"การวิเคราะห์วรรณกรรมนิราศในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น" ของ พงษ์ ทัศนพิทักษ์ วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา มศว ประสานมิตร ปี ๒๕๑๕ ศึกษาวิวัฒนาการ และสุนทรียภาพของวรรณคดีนิราศสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

วิธีการดำเนินงาน

๑. กำหนดโครงร่างของวิทยานิพนธ์
๒. ศึกษารวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัย
๓. วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด
๔. เรียบเรียงเป็นวิทยานิพนธ์

ข้อตกลงเบื้องต้น

วรรณคดีนิราศ หมายถึง วรรณคดีที่มีลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือมากกว่า คือไปนี้

๑. หนังสือที่แต่งขึ้นเพื่อพรรณนาความรักความอาลัยของคนที่มีต่อบุคคลอันเป็นที่รัก อันเนื่องมาจากการเดินทางพลัดพรากจากกัน
๒. หนังสือที่กล่าวถึงความรักความอาลัยที่เกิดจากการพลัดพรากจากนางอันเป็นที่รักหรือการไฝห่านางอันเป็นที่รักโดยไม่มีการเดินทาง แต่ใช้การพลัดพรากจากหญิงที่รักเป็นแกน แล้วใช้ความหม่นเวียนเปลี่ยนกาลเวลาเป็นแนวสำหรับกล่าวถึงนาง
๓. หนังสือที่ผู้แต่งอาศัยเรื่องราวการพลัดพรากของตัวละครเอกในวรรณคดีเก่าเป็นเค้าโครงในการพรรณนาคำครวญถึงความอาลัยรัก
๔. หนังสือที่แต่งขึ้นเพื่อบันทึกหรือบรรยายสภาพการเดินทาง และสิ่งที่ประสบพบเห็นระหว่างการเดินทางหรือการหม่นเวียนเปลี่ยนกาลเวลา ตลอดจนงสะท้อนทัศนะของกวีที่นึกคิดถึงขณะที่แต่ง ทั้งนี้ไม่เน้นการกล่าวถึงความรู้สึก่อนางอันเป็นที่รัก

วรรณคดีนิราศในงานวิจัยเล่มนี้ จะศึกษาวรรณคดีนิราศทั้งเรื่องที่มีลักษณะตรงกับลักษณะดังกล่าว โดยที่อาจจะเรียกหรือไม่ได้เรียกว่าเป็น นิราศ เช่น กลอนเพลงยาว บางเรื่อง ซึ่งในงานวิจัยนี้จะไม่หมายรวมถึงการศึกษานิราศในวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ ด้วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้เห็นขอบข่ายงานพระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรได้อย่างชัดเจน
๒. เป็นแนวการศึกษาการสืบทอดขนบการแต่งในวรรณคดีประเภทอื่น ๆ
๓. ทำให้เห็นพัฒนาการของวรรณคดีนิราศในสมัยรัตนโกสินทร์จากวรรณคดีนิราศในสมัยอยุธยา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย